

Lapset viettivät puuhailtaa Kiteellä

Kahdesti vuoteen talkoovoin järjestettävä Kids Action Night-tapahtuma keräsi lapsia ja vanhempia Arppen koulun saliin kauempaakin perjantai-iltaa viettämään.

Illan ohjelma koostui hengellisen osan lisäksi toiminnallisesta osasta, jonka aikana lapset pääsivät kiertämään ympäri salia sijoitelluissa toimintapisteissä.

Mette Melkko ja Elisa Oinonen olivat tulleet Kiteelle Rääkkylästä ja viihtyivät haasteellisen sähkölenkin parissa.

Samuli ja Elias Torni Kiteeltä sekä heidän serkkunsa Saga ja Tii Miikki Lappeenrannasta testasivat illan aikana onkipeliä.

Illan aktiviteetit koostuivat muun muassa kasvomaalauksesta, helmien pujottelusta, onnenpyörästä, bingosta, nyrkkeilyästä, trampoliinista sekä tarinankerronnas-

ta. Kuultiinpa välillä kuorolaulantakin.

Niin vanhemmat kuin lapsetkin tuntuivat olleen tyytyväisiä, että vastaavia tapahtumia lapsille järjestetään.

Ensimmäistä kertaa Kids Action Nightiin osallistunut kiteeläinen Tiia Lappalainen sai kateensä oman nimensä koristeeluineen.

Monet olivat tulleet mukaan ensimmäistä kertaa, mutta joukkoon mahtui myös lapsia, joille vastaavat tapahtumat olivat jo tuttuja omalta paikkakunnalta.

Kids Action Nightin järjestelyistä vastasivat Kiteen Helluntai- ja Vapaaseurakunta yhteistoimin.

Odessa Kinnunen Kiteeltä kokeili kuinka tölkinammunta sujuu.

Simanainen muistelee Muistelua kuntatalouden ja valtionosuuslainsäädännön kehityksestä

Palkkaa en ole saanut kuin kunnallishallinnosta. Syyntyöntöönäni Polvijärvelle menin kesätoihin jo v. 1951, eläkkeelle minut "potkittiin" vuonna 1996. Opiskeluvuodet ja armeija-aika pois lukien kunnan palveluaikaa tuli yli 40 vuotta.

Tuona aikana kuntien toiminnassa tapahtui paljon. Koko tuo aika oli kunnan palvelujen kehittämisen aikaa. Aluksi 1950-60-luvuilla kehitys oli hitaampaa.

Noille vuosikymmenille leimaa-antavaa oli erityisesti kansakoulutoimen kehittäminen. Koulurakennuksia rakennettiin kyliin. Voimakkaampi palvelujen kehitys alkoi 1970-luvulla, jolloin aloitettiin siirtyminen peruskouluun ja perusterveydenhuollon kehittäminen. Ainakin täällä maaseudulla kuntien alamäki viimeisimpinä työvuosinani oli jo selvästi nähtävissä.

Kun 1950-luvulla menin kunnallisharjoittelijaksi Polvijärven kuntaan. Kunnat saivat tuohon aikaan valtionapua vain kansakoulujen ylläpitoon, kunnanlääkärin, terveysisärien ja kättilön palkkaukseen sekä rokotustoimeen. Muut toimintameno oli rahoitettava kokonaan kuntalaisilta perittävillä verotuloilla ja muilla mahdollisilla kunnan tuloilla, joista suurin oli met-

sänmyyntitulot.

Koulujen rakentamiseen kunta sai valtiolta avustusta ja lainaa. Valtion apu käyttötalousmenoihin oli tietty prosentti menoista ja prosentti oli sama kaikille kunnille kunnan varallisuudesta riippumatta. Valtionosuus oli "korvamerkittyä", niin kuin myöhemmin tavattiin sanoa.

Kun kansakoulujen ylläpito kävi ylivoimaiseksi syrjäseutujen maalaiskunnille, 1960-luvun alussa köyhimmat kunnat, jotka erikseen määriteltiin, alkoivat saada kansakoulutoimen ylimääräistä avustusta. Tämä oli ratkaiseva parannus Rääkkylänkin kuntataloudelle.

Kuntien keskusjärjestö, silloin Maalaiskuntien Liitto, ja erityisesti köyhät maalaiskunnat ajoivat pitkään tuon epäoikeudenmukaisen valtionapujärjestelmän korjausta.

Pitkän taistelun jälkeen saatiin lainsäädäntö kuntien kantokyluokitukselta. Kunnat sijoitettiin kantokyluun mukaan luokkiin. Tuli valtionapujen porrastus kantokyluokituksen mukaan. Muistaakseni kantokyluokitukselta koskeva valtionapujärjestelmä tuli 1970-luvun alussa.

Köyhille kunnille erittäin

tärkeää oli samoihin aikoihin annettu lainsäädäntö verotulojen tasausjärjestelmästä. Tuossa järjestelmässä kaikille kunnille kertyvät palkkaverot, yhteisöverot ja kiinteistöverot lasketaan yhteen ja jaetaan maan asukasluvulla, jolloin saadaan verotulo asukasta kohti koko maassa.

Ne kunnat, jotka saavat verotuloa asukasta kohti enemmän kuin maan keskiarvo, valtionosuuslaskelmassa palauttavat osan verotuloistaan. Alle keskimäärän kunnat saavat tasausta laissa määrättyyn tasausrajaan.

Esimerkiksi kaikki Pohjois-Karjalan kunnat, Joensuu mukaan lukien, ovat saaneet verotulontasausta. Suurin tasausraja oli 90 prosenttia, jonka saivat harvaan asutut Pohjois- ja Itä-Suomen kunnat ja saaristokunnat.

Rääkkylän päästessä vuonna 1981 saaristokunnaksi verontasaus oli kunnalle erittäin tärkeä. Valtionosuuden lisäys verotuloon tasauksen kautta oli vuosittain jopa yli 2 prosenttia.

1970-luvun alussa annettu valtionapulainsäädännön uudistus kantokyluokitukseseen perustuvasta prosentuaalisesta valtionapujärjestelmästä ja

verontasausjärjestelmästä oli köyhille kunnille hyvä ja selvä. Köyhät kunnat pystyivät toteuttamaan lailla määrätty lisäntyneet tehtävät.

Ilman tätä valtionapujärjestelmän uudistusta kuntien olisi ollut mahdotonta toteuttaa kansanterveyslain mukaisten velvoitteiden täyttämisen, terveyskeskusten perustamisen, siirtyminen peruskouluun ja lasten päivähoiton järjestäminen ja monet muut hyvinvointipalvelut.

Kun valtio maksoi huomattavan osan kunnan tehtäväksi annetun palvelutuotannon kustannuksista, se valvoi kuntien toimintaa erilaisin säännöksin ja vaati valtionavustusta seikkaperäisiä tilityksiä. Kuntien taholta ryhdyttiinkin vaatimaan valtionohjauksen ja valvonnan vähentämistä ja poistamista. Vedottiin laissa määrättyyn kuntien suureen itsehallintaoikeuteen.

Saatiin uusi vieläkin pääosin voimassa oleva valtionosuuslainsäädäntö. Valtionosuus ryhdyttiin maksamaan isoissa kokonaisuuksissa. Kunnat saivat itsenäisesti hoitaa palvelutuotantonsa ja käyttää saamansa valtionosuudet päättämällä tavalla, valtion puuttumatta kuntien päätöksentekoon ja toimintaan. "Korvamerkitty" valtionosuusjärjestelmä päättyi.

Voidaankin heittää kysymys, osasimmeko me kunnissa hoitaa taloutta muuttuneessa valtionosuusjärjestelmässä.

Väestön ikärakenteen vanhetessa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset kasvoivat voimakkaasti. Valtionosuuksia ei korotettu kustannusten nousua vastaavasti. Kun samanaikaisesti myös muita kuin peruspalveluja kehitettiin, kuntien taloudenhoito vaikeutui.

Yksi merkittävä asia kunnan talouden hoidossa oli myös tilinpidon muuttuminen lähes liikeyritysten tilinpidon vastaavaksi.

Aikaisemmin edellisen vuoden talousarvion alijäämä oli aina otettava menoksi seuraavan vuoden talousarvioon. Alijäämää ei voinut syntyä. Kunnan taloutta oli hoidettava tulojen mukaan. Pääomatuloja, joiksi katsottiin myös metsänmyyntitulot, ei voitu käyttää käyttötalousmenojen katteeksi.

Jos nuokin säännökset olisivat tänä päivänä voimassa, vähemmän näitä kriisikuntia olisi olemassa, koska kunnan talous oli pidettävä kunnossa tai ruvettava todella miettimään esimerkiksi kuntalii-

tosta.

Kyllähän ne nytkin alijäämät on katettava kolmessa vuodessa. Mutta kun ei ole mitään sanktiota, ei kunnissa ole välitetty alijäämien kattamisesta ja näin on ajaututtu kriisikunnaksi.

Ainakin pienten maalaiskuntien ahdinko alkoi 1990-luvun laman yli selviytymiseksi tehdyistä valtiovalan päätöksistä. Kuntataloudenkin piti osallistua yhteisiin talkoihin. Valtionosuuksia leikattiin.

Leikkaaminen tapahtui väärin, kun kaikilta kunnilta leikattiin saman prosentin mukaan, Rääkkylältä prosentuaalisesti saman verran kuin rikkailta Etelä-Suomen kunnilta.

Kun laman jälkeen alkoi nopea nousukausi, nousu oli nopeinta ja voimakkainta Etelä-Suomen vauriaissa kunnissa. Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa vuosien viiveellä, jos alkoi ollenkaan.

Tämä aika jäi hyvin mieleeni, olinhan köyhien kuntien edustajana asiantuntijana kuultavana eduskunnan hallintovaliokunnassa leikkauslain valmistelun aikoihin.

Ilkka Simanainen